

Izhaja razen nedelj in
praznikov vsak dan
ob 10. uri dopoldne.

Uredništvo je v Ljubljani,
Franciška ulica št. 6/I.,
Učiteljska tiskarna.

Dopise frankirati in pod-
pisati, sicer se ne priobčijo.
Rokopisi se ne vračajo.

Oglasi: Prostor 1x55 mm
po K 2. Uradni razglasi,
poslano ter notice isti pro-
stor K 3. Pri večjem na-
ročilu popust.

NAPREJ

Glasilo jugoslov. socijalno-demokratske stranke.

Telefonska št. 312.

Naročnina: Po pošti ali z
dostavljanjem na dom za
celo leto K 336; za pol
leta K 168, za četrt leta
K 84, za mesec K 28. Za
inozemstvo mesečno K 45,
letno K 540.

Reklamacije za list
so poštne proste.

Upravništvo je v Ljubljani,
Franciška ulica št. 6/I.,
Učiteljska tiskarna.

Pismo iz Belgrada.

(Križa, ki ni križa, pa je vendar križa. — Albanska pustolovščina. — Socijalno-politična zakonodaja. — Odbori.)

V Belgradu, dne 15. nov. 1921.
Mi smo brez dvoma originalna
država. To, česar ves svet ne po-
zna, iznajdejo naši državniki. Taka
je tudi naša sedanja vladna križa.
Ko je mladi kralj položil zakletvo na
ustavo, mu je ministrski svet pod-
nesel ostavko, ki je pa kralj ni spre-
jel, ampak prosil ministre, da vodijo
svoje posle naprej, zagotavljajoč pri
tem svoje zaupanje napram vsem
ministrom. Način, kako je skušal
Pašić to demisijsko podati in jo zopet
spraviti z dnevnega reda, je origi-
nalen, čeprav neparlamentaren, ker
skuša krono igrati.

Ali lisjak Pašić vendar ni več ti-
sti gospod, ki bi se mu vsi pokora-
vali. Pokoravajo se mu sicer demo-
krati in Turki ter naši samostojni
kmeti, a buniijo se mu lastni ljudje.
Radikalni klub je, i ako demisijska ka-
bineta od kralja ni bila sprejeta, sam
postavil rekonstrukcijo vlade na
dnevni red: in tako tičimo globoko
v vladni krizi, čeprav je formalno
nimamo. Parlament počiva, odseki
so neskladni, nihče ne ve, kedaj bo
tej krizi konec.

Vzrok krize leži v radikalnem
klubu, oziroma radikalni stranki.
Radikalci so v opasni notranji krizi,
povzročeni iz osebnih in stvarnih
razlogov. Osebnih razlogov leže o želji
ene tretjine radikalnih poslancev
(vseh je 96), da bi postali ministri.
Zato z lastnimi ministri niso zado-
voljni, da bi pač sami prišli na nji-
hova mesta. Pa tudi stvarnih raz-
logov je nekaj: Protič ima v radi-
kalnem klubu precej pristašev, ki
mešajo Pašiću štrono; oni so poseb-
no nezadovoljni s kooperacijo z de-
mokratmi, naročito pa jurišajo na Pri-
bičevića kot ministra notranjih del.
Tudi vprašanje agrarne reforme de-
la med radikalci zmedo.

Pašić v radikalnem klubu nima
zanemljive večine; a njegovi na-
sprotniki niso edini. Pašić na nekaj
sej radikalnega kluba sploh ni prišel
ni; zato so radikalci zamanj sejali.
Ko je nazadnje vendarle moral priti,
je zmagal le s kompromisno formu-
lo. Radikalni klub je sklenil, da je za
nadaljšo koalicio z demokratmi, a na
podlagi novih pogojev. Po domače
povedano: radikalci zahtevajo za
sebe ministrstvo notranjih del.

Zato je ta križa, ki ni križa, ven-
darle stopila v kritični štadij. Reše-
na ne bo kmalu. Končala bo bržčas
s tem, da ostanejo demokrat in ra-
dikalci še naprej v svojem nesreč-
nem zakonu. Verjetno je tudi, da bo-
do radikalci dobili min. notranjih de-
lov; zato pa bodo demokrat mogo-
če dobili ministrstvo za zunanjo po-
litiko. Torej ne stvarna osnova ra-

dikalno-demokratske koalicije naj
se izpremeni, ampak razdelitev po-
litičnih korit.

Ni izključeno, da v prihodnji
vladi naši slovenski samostojni
kmeti ne bodo več zastopani. Pri
njih obstoja močna protiministeri-
jalna struja in morda se kmalu znaj-
dejo tam, kamor jim je mesto — pri
zemljeradnikih.

Za slučaj pa, da se radikalci in
demokrat ne sporazumejo, so edina
možnost nove volitve, ki bi pa sicer
ne podale zaenkrat bistveno druge
slike v parlamentu, kakor je seda-
nja, ki je dovelj žalostna. Zdi se, da
je vsaka druga kombinacija za se-
stavo vlade izključena, celo tista, ki
jo je zamislil ljubljanski »Avtono-
mist«: demokrat, klerikalci, socia-
listi in ne vem še kdo... »Avtono-
mist« pravi, da taki koaliciji naspro-
tuje s. Etbin Kristan, medtem, ko
sta ss. Divac in dr. Korun za njo.
Res, zelo nam je žal, da je s. Etbin
tako slep: v tako lepo družino bra-
ni socijalistom! Le pomislite si dr.
Žerjavi, dr. Korošca skupaj v vladi
s — socijalisti! E, ne bo kruha iz te
moke in žal nam je samo, da ima
»Avtonomistov« beograjski dopisnik
tako nemirne sanje, ki jih potem
prodaja po Sloveniji.

Napisal sem namenoma nekaj
vrstic več o tej vladni krizi, da naši
priatelji vidijo, kako se kula »visoka«
politika — na račun ugleda dr-
žave in vrednosti dinarja. Socia-
listi nismo interesirani na krizi; nam
je vsejedno ali je ta ali ta minister.
Sistem se v nobenem slučaju ne bo
spremenil in naj nastopi kakoršna-
koli oseba na čelo vlade. Najstrožja
načelna in stvarna opozicija, ki jo
je dosedaj zasledoval socijalistični
klub, bo naše poslance vodila i v
bodoče. Iz resolucij zadnje seje So-
cijalistične Zajednice v Beogradu
so naše stvarne zahteve razvidne
in iz njih izhaja socijalistična parla-
mentarna taktika.

Pred nekaj dnevi je »Jutro« na-
padlo Vašega beograjskega dopis-
nika radi tega, ker je povedal o ak-
ciji naše vlade v Albaniji resnico.
Ta resnica se ne da izbrisati iz sve-
ta: albansko pustolovščino je aran-
žirala naša vlada. Da, še več: aran-
žiral jo je g. Pašić sam, ne da bi
niti članov kabineta o njej obvestil.
Zasigural si je za svojo akcijo sicer
Francoze, ki nas v svojem diplo-
matskem boju z Anglijo izrabljajo.
Angleški ministrski predsednik pa
nas je sedaj poklical kot neposlušne
poglavce pred tribunal Lige naro-
dov, ki nas bo sodil in — obsodil.

Albanska pustolovščina bo zopet
škodovala ugledu države in ne bo
prinesla nikakoli koristi. Ali kar je
najmanj ravnotako hudo, mislimo
pa, da je še veliko huje: v Albaniji
se prelija kri naših vojakov. Vlada,
ki je kriva albanskega zločina in
prelijanja krvi, zasluži, da pride na
zatožno klop. Med vsemi grehi do-
sedanjih naših vlad je ta najtežji in
najodgovornejši! V resnici žalosten
parlament, ki si vse to pusti do-
pasti!

V zakonodavnem odboru sta v
odseku preračunata oba zakonska
načrta: o zaščiti delavcev in o soci-
jalnem zavarovanju (zoper bolesi,
nezgode, iznemoglost in starost).
Sprejet je v bistvu vladni zakonski
načrt z nekaterimi važnejšimi izpre-
membami, ki jih je v delavstvo ko-
rist predlagal poročevalec s. Divac.
Žalibog pa ni moglo socijalistično
stališče prodreti z zahtevo, da naj
imajo v zastopstvih zavarovalnice
večino delavci. Z vso energijo sta
se ministri dr. Kukovec in dr. Žer-
jav zastavila proti tej zahtevi. Vo-
dili so ju pri stvari strankarsko po-
litični razlogi, o tem ni dvoma. Zato
njuno stališče obsojamo.

Če ne pride kaj posebnega vmes,
bo tudi plenum zakonodavnega od-
bora oba zakonska načrta sprejel.
In če prav ne bodeta oba zakona
odgovarjala vsem našim zahtevam,
moramo povdariti, da značita velik
korak naprej na poti moderne socia-
lne politike. Delavstvo bo moralo
samo gledati, da se bodeta oba za-
kona tudi res izvajala. Zato pa je po-
trebno razširiti in poglobiti delav-
ske razredne organizacije. Kajti le
organiziran delavec je čuvár svojih
interesov. Naša buržnazija se še ne
zaveda važnosti obeh zakonov, za-
to je precej brezbržna v vseh socia-
lno političnih vprašanjih. Bati pa
se je, da bo meščanstvo, ko se zave
važnosti teh vprašanj, hotelo dati
duška svojim reakcionarnim in-
stinktom s tem, da bo skušalo sabo-
tirati pridobitve delavstva na socia-
lno političnem polju, popolnoma
napačno razumevajoč i svoje lastne
interese i interes napredka celega
društva.

Kakor priznavamo vrednost pri-
dobitev v teh dveh zakonih, mora-
mo vendar na drugi strani povdariti,
da je za moderno državo moderna
socijalna zakonodaja samo ob sebi
umevna. Država je izpolnila z ime-
nevanima zakonom le svojo dolž-
nost napram delavskemu razredu.
Delavstvo bo moralo gledati, da dr-
žava po začetni poti koraka naprej
na polju delavske zakonodaje. Iz
vida pa ne smemo nikdar izpustiti,
da je vsa še tako moderna socijalna
zakonodaja le sredstvo za izbolj-
šanje položaja delavstva v mešča-

ski državi, da pa nima s končnimi
cilji socializma ničesar skupnega.

V imunitetnem odboru, ki mora
čuvati imuniteto poslancev in ki iz-
roča poslance sodišču, se je v zad-
njih mesecih nakopičilo nebroj pro-
šenj za izročenje poslancev sodiš-
čem. Zanimivo je, da so poslanci
naj večkrat toženi radi razžaljenja
časti, bodisi potom besed, bodisi
potom tiska. Posebno, ker se je pri
meščanskih listih zopet razpasla na-

vada, da so poslanci odgovorni
uredniki listov, da zamorejo časo-
pisi bolj nemoteno krasti čast in po-
štenje svojim političnim nasprotni-
kom. In opombe je vredno, da je
»Slovenski Gospodar« iz Maribora,
ki v tem oziru prednjači...

Verifikacijski odbor, ki naj bi
rešil vprašanje spornega mandata
Kirbišvega v mariborskem okrož-
ju in vprašanje vpoklica s. Nachti-
gala na mesto komunista Korena, pa
ni bil sklepčen... n. n.

Udarec po vpokojenih rudarjih.

Pokojnine in rente rudarjev so
bile tako nizke, da ti nesrečneži
sploh ne bi mogli živeti ob dohod-
kih, ki so jih prejeli kot vpoko-
jenci ali kot ponesrečenci. Niti mi-
loščine niso bile. Z ozirom na bedni
polaž tega delavstva je Unija slo-
venskih rudarjev zahtevala pri po-
krajinski vladi intervencijo, da se te
pokojnine in rente zvišajo. Pokra-
jinska vlada je nato izdala naredbo,
ki je stopila v veljavo dne 1. sep-
tembra 1919 in uvedla pokrajinski
sklad.

Po naredbi je morala plačevati
Trboveljska družba od centa pro-
duciranega premoga po 40 h, iz teh
dohodkov se je plačevala višja po-
kojina rudarjev vpokojencem in
invalidom za 55 K, za družinske
člane za 20 K na mesec. Nova toza-
devna naredba je izšla potem 3. no-
vembra 1920. Po tej naredbi ministr-
stva za socijalno politiko se je zvi-
šal prispevek od centa producira-
nega premoga na 2 K. Na podlagi
tega poviška v pokrajinski fond so
se tudi prispevki za pokojnine in
rente zvišali mesečno na 240 K za
vpokojence, za njih svoje na 84 K.

Sedaj pa, ko je predložil min-

ster za socijalno politiko zakonodai-
nemu odboru svoje naredbe in pred-
loge, pa med temi predlogi te na-
redbe ni.

Očividno je, da se tukaj priprav-
lja atentat na te rudarske siromake
z mrzlo lahkomišljenostjo. To de-
lavstvo, ki ga je izžela kapitalistič-
na družba do zadnje kaplje krvi,
paune sedaj minister za socijalno
politiko v teh neznosnih socijalnih
razmerah v popolni obup.

Če torej za tem grmom tiči ta
zajec, kar najbrže bo, potem je po-
treba, da delavstvo energično pove-
da, da se tako tudi v današnji družbi
ne rešuje socijalno vprašanje najbed-
nejših, izmozganih in v največji bedi
živečih ljudi!

To je nov atentat proti delav-
stvu! Našteli smo jih že mnogo, a
tudi ta ni najmanjši.

Kam nas vede ta socijalna poli-
tika? Ali je to tista modra socijalna
politika, ki jo zagovarjajo demo-
krati po vseh vogalih?

Atentat sledi atentatu na delav-
stvo, ta je gorši kakor oni, toda še
vedno govore o — socijalni pra-
vičnosti.

Kdaj bo konec teh brutalnosti?!

Dajte nam naš vsakdanji kruh...

K vprašanju viničarjev.

Pisali smo že večkrat k temu
vprašanju. In danes vnovič!

Na naši severni meji živi narod
najnižjih in najbednejših, narod lač-
nih in raztrganih. Okolo trideset-
tisoč jih je, viničarjev in njih svoj-
cev. Z njih neplačanim trudom so
obrodile vinske trte bogato, v hote-
lih in gostilnah se radujejo oni, ki
imajo denar, ob ivnski kapljici, vino-
gradniki pa spravljajo težke tisoče-
ke za dobro prodano letino, si na-
bavljajo tega in onega — vsi, vsi pa
pozabljajo na one, ki danes pod go-
limi vinogradi gladujejo in se pri-
pravljajo strgani, bosi na selitev.
Vsi pozabljajo pijani in obogateli na
one tisoče našega naroda, ki poginja
danes na severni meji!

Ko je pred dobrim poldrugim le-
tom naša Kmečko-delavska zveza

započela akcijo za pomoč viničar-
jem, tedaj so planile pokoncu vse
stranke, vpile, kričale, prirejele
shode in jih hotele reševati. Vedeli
smo, da je vsaka njih izrečena be-
seda laž, vsak zapisan stavek sle-
parstvo. Nikdar pa si nismo mogli
predstavljati, da bodo vse te stran-
ke s tako komodnostjo prele reši-
tev viničarskega vprašanja in ga
celo zavestno onemogočile, kot je to
storila Samostojna kmečka stranka
in nje organi, v prvi vrsti minister
Pucelj.

Tudi klerikalci so rešenje zavla-
čevali in nosijo danes sokrivdo na
bednem položaju viničarjev. Ko je
bil poverjenik za socijalno skrb še
klerikalec dr. Gosar, je pustil ležati
mesece in mesece izdelan Viničar-
ski red in predlog o bolniškem za-

Anton Podbevšek:

20. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu.

... Umetnost je tisti instrument,
ki daleč prekaša filozofijo, katera
gre najbolj globoko in visoko, za-
kak, kjer neha filozofija s svojimi
razumskimi sestavinami, tam pri-
čenja umetnost s svojimi duhovni-
mi. Filozofija predira namreč ko-
rak za korakom, medtem ko umet-
nost skokoma in vrhu vsega že da-
vno doseže in opredeli svoj cilj, kar
pa pri filozofiji skoro ni mogoče,
ker potratu neizmerno veliko časa
za proučevanje terena, ki ga mora
ravno prekoračiti. Samoobsebi je
razumljivo, da je tehnična stran pri
umetniškem delu že postavljena.
Zakaj, kdor ne obvlada tehnike, se
ne bo mogel uveljavljati s svojimi
duhovnimi linijami. V tem oziru je
popolnoma napačno naziranje, da
rečimo ta ali oni ekstremni umetnik
ne obvlada tehnike! Zakaj, pravi-
jo: Le pogledite, kakšni ljudje so to,
ki jih riše! Ali so to ljudje s pravimi

glavami? Ne dobite človeka na
vsem božjem svetu s tako nogo itd.
Vsi ti ljudje pozabljajo, da je slikar
že davno prišel preko prvih »teh-
ničnih stopenj« in da se je od njih
že zelo oddaljil, zakaj duhovne
linije so sovražne tkz. »pozitivnemu
znanju«, s katerim se tako radi po-
stavljajo naši umetniki, ki pa pri
tem ne pomislijo, da bi bila umet-
nost po njihovem naziranju čisto
odveč, ker bi mi na ta način samo
ponavljali oz. umetnost bi postala
s tem samo uporabljane umstvenih
rezultatov, ki jih je našlo pozitivno
znanje, in sicer uporabljane v deko-
rativne ali zabavne svrhe. Umet-
nost pa je vstvarjanje, umetniško
delo je samo tedaj res umetniško,
če vsebuje duhovna gledanja z
»Röntgenovimi žarki«, doživetja, li-
nije itd. Sicer so kretenski izdelki
podobni fotografijam, ob katerih
človek niti sentimentalno vzdihniti
ne more. Seveda je čisto vseeno, v
kašnem slogu je komponirano delo,
pa naj bo to v ekspresionističnem,
simbolističnem, futurističnem, kubi-
stičnem, naturalističnem itd. Mi se

oziramo samo na njegovo kakovost,
ali vsebuje duhovna doživetja, ali
jih ne vsebuje. Ta duhovna doživet-
ja pa so mogoča šele onstran po-
zitivnega znanja. Seveda nastane se-
daj kočljivo vprašanje: Kje pa se
neha ta meja pozitivnega znanja?
To vprašanje pa ni tako pikantno,
če pomislimo, da vsaka malenkost-
na misel ni že duhovno doživetje,
cd katerega zahtevamo predvsem,
da je kolikor mogoče elementarno,
od njegovega izraza pa, da je
kolikor mogoče samostojno. Ker
če nas umetnine spominjajo na te
ali one izdelke, teh ali onih moj-
strov, potem so umetnine manj-
vredne, čeprav je prišel umetnik
do njih na svoj čisto poseben način,
nemplivan od umetnika v njegovem
slogu, ki ga lahko niti ne pozna.
Umetnost je nadalje izmed sred-
stev, ki jih imamo na razpolago za
probujanje etične zavesti, najsilnej-
še in najbolj uspešno, potem nje pri-
demo na najbolj izdaten način do
naše najvišje etične stopnje. Iz vse-
ga navedenega je potem tudi jasno,
da nimajo izdelki »pozitivnega zna-

nja« ničesar skupnega z umetno-
stjo. Oni nam kvečjemu pokažejo,
da zna individuum razpolagati s
svinčnikom, čopičem, kamnom, in-
strumentacijo, o pravem umetniš-
kem hotenju nas pa ne more niti naj-
manj prepričati. Da se taki izdelki
ne bi smeli razstavljati v umetniš-
kih razstavah, je seveda jasno ka-
kor beli dan. Če pa je človek pre-
pričan, da je umetnik in misli, da
so njegova dela prenatrpana z du-
hovnimi doživetji in če že čuti po-
trebo dodajati jim komentar, naj v
tem komentarju res govori o du-
hovni vsebini umetnin, ne pa o zgo-
dovinski utemeljenosti njegovih
tehničnih pomožnih ved.

Na praznik vseh vernih duš, se
je ob 11. dopoldne otvorila v pri-
sotnosti maloštevilnega občinstva
20. umetnostna razstava v Jakopi-
čevem paviljonu. Večji del razstav-
ljenih »umetnin« je prišel iz Osije-
ke na iniciativo »poznatega jugo-
slovenskega estetičara« prof. Gju-
rića D. Milenka, ki je seveda tudi
odgovoren za to svoje junaško de-
janje. Jakopič mu je dovolil raz-

stavo v svojem paviljonu, ker je
kakor nalašč ustvarjena za vse tiste,
ki se hočejo prepričati na lastne oči,
kakšni reakcionarji se pojavljajo
po svetu poleg duševnih mojstrov,
ki jih pa na tej razstavi ni, čeprav
moram pravično omeniti, da daje-
jo razstavi umetniški sijaj samo de-
la Veno Piona, ki pa je preveč raz-
stavil in pa dela Božidarja Jakaca,
ki je precej slabšeji od Piona in ki
je tudi preveč razstavil. Priporočal
bi sploh malo več avtokritike. Ljub-
še bi mi bilo, da visi v poedini sobi
pet umetniških del, kakor pa še ce-
la kopica osnutkov, ki ubijajo vtise
prvih petih. Vsak umetnik že dovolj
jasno pokaže na sebo z eno samo
umetnino, čemu bi prihajal občin-
stvu na pomoč še s svojimi osnutki!
Prav dobro se je označil še mladi
Marijan Trepše, z enim samim raz-
stavljanim umetniškim delom. Na
podlagi vsega omenjenega prej-
šnjeza, pa moram odločno odkloniti
dela sledečih slikarjev, ki dokazu-
jejo potom njih, da so potočki, ki se
niso niti enkrat vprašali, kam prav-
zaprav tečejo: A. Aleksa, V. Boj-

varovanju viničarjev. Ker so se interesi klerikalnih velegruntarjev in vinogradnikov križali, je dr. Gosar nemarno zavladačeval rešitev viničarskega vprašanja, in ko je zapustil vladno korito in stopil kot velik kričar brez stolca na cesto — je izvel več načrt in ga predal svojemu nasledniku Ribnikarju.

Vršla se je zopet v Mariboru enčeta, ki je ponovno soglasno sklenila na predlog naših zastopnikov, da se nujno reši to vprašanje in v soglasju z vsemi zastopniki se je naprosila vlada, da z živili, čevlji in obleko trenutno pomaga temu ljudstvu. Ribnikar ni storil ničesar! Na mednarodnem in na razne spomence z naše strani je vlada dovolila 40 tisoč kron, reči štirideset tisoč kron podpore, za skoraj ravno toliko broječe viničarje. In to v trenutku, ko je Samostojna kmetijska stranka žrla milijone vladnega denarja, ko je vlada z milijoni kupila pečico muslimanskih poslancev, da so skupno s Samostojneži glasovali za vlado in njeno ustavo.

Ko se je predložil izdelani od vinogradnikov, viničarjev in vseh strokovnjakov sprejeti Viničarski red in načrt za bolniško zavarovanje ministru Kukovec, da ga uveljavi, tedaj je prišel minister Pucelj, načelnik Samostojne kmečke stranke, torej stranke, v katere imenu so se izjavili Mermolja, Zabavnik, Kirbiš, Zupančič in drugi zastopniki za ta Viničarski red, in izrekel, da ga ne podpisuje, ker daje viničarjem premalo. Minister Pucelj ni hotel podpisati tega novega Viničarskega reda, ker je videl v njem tudi pravice viničarjev in dolžnosti vinogradnikov. On je z mesarsko brezvestnostjo prečrtal izboljšanje viničarjem, in je glavni krivec današnjega položaja. Minister s takim socialnim naziranjem ne spada v vlado, ampak na zatožni klopi in z njim vsi oni, ki so igrali z našim slovenskim ljudstvom dvojno igrto, to je Samostojna in klerikalna stranka in zavezniki Samostojnežev, demokratke!

Slovenske gorice je pokril sneg. V kočah zmrzujejo danes viničarji, v neštetihih slučajih ne morejo njih otroci v šole, v par dneh se prične — selitve! Ali razumete Vi moše na vladi, Vi mogočnejši v Ljubljani in Beogradu, kaj je viničarska selitev?

To niso parade in deputacije, tjer naščimljeni gospodje, ki se vam v deputacijah klanjajo, brbljajo ugačene fraze, to niso banketom pogrnjena omizja, o katerih točno poročajo Vaši listi, to niso selitve delavcev, ki nalagajo svoje bomo imetje; te selitve so pogrebni izpovedi živih mrtičev, onega slovenskega naroda, ki mrje na severni meji!

Gospod pokrajinski namestnik! Videli ste ob Vašem prihodu v Slovenijo mesta, trge, deputacije, v katerih so vam farizeji govorili o vdanosti državi in druge take besede. Ali ste videli in slišali gospod namestnik obraze in besede teh tisočev... Pridite k nam, pridite, kjer je doma glad, beda, bolezen, degeneracija, da vidite sužnje svojega naroda. Pridite, da vidite in tam pomagajte...

Gospod minister Kukovec! Ali ste že videli svoje volilce v svojem okraju? Ali poznate viničarje, ki Vas že dve leti prosijo. Pripeljte s seboj Vašega mesarskega kolega Pucelja, ki nam hoče več dati, mogoče bo zardel sramu, če ima še sploh toliko čuta.

ničičeve, V. Brunerja, D. M. Gjurčiča, J. Knapke, R. Laude, A. Neumann, J. Oreškovičeve, M. Raščkega, M. Rašice, V. Škofskega, H. Smrekarja, S. Santla, T. F. Šimona, M. Uzelaca, K. Vira in F. Zupana. V očigled razstavljenim ubožnim umetniškim izdelkom moram seveda oprostiti dobrohotnemu našemu patriarhu R. Jakopiču, ki ni otvoril razstave s slovesnostjo, kakor se to godi drugod, kjer otvarja razstave z godbo kr. pešpolka in duhovitiimi idejnimi govori, s čemur pridobi umetnost zelo veliko na svoji glavi.

Povodom II. predavanja g. prof. Gjurčiča sem poprosil imenovanega gospoda za informacijo, čemu je pred občinstvom prišel kot „estetičar“, od katerega bi bilo pričakovati razglabljanja o duhovni vsebini umetnin, s svojim nesmiselnim zgovorskim predavanjem. G. prof. se je popotil na nepotrebnem grozovito razburil in ni hotel na noben način odjenjati od svojega razburjenja, čeravno je bilo v interesu občinstva, da pridemo do jasnosti. Svoje misli o 20. umetniški razstavi

In ti slovenska javnost, ki se tepeš in prepiraš toli za brezpomembne fraze o narodnosti, ne vidiš pa svojega lastnega naroda, ki čaka na Tvojo pomoč. Kje so Vaši rodoljubni listi, ki bi dvignili svoj glas, kje so Vaši veliki rodoljubi, ki bodo nastopili za svoj narod!

Ne bomo danes posegli v detajle našega vprašanja. Povemo samo, da so naše plače od 2 do največ 7 K na dan. Tako nas plačujejo nemški in slovenski vinogradniki bogataši, brez razlike, od škofa Napotnika pa do Zangerja, od Zupaniča pa do Petovarja, Brenčiča itd. itd.

En sam primer: Trgovca Z. iz Celja je pridelal letos 72 polovnjakov vina. Polovnjak ima 300 litrov, torej 72 x 300 l = 21.600 litrov. Ker je vino izredno dobro letos obrodilo, ga prodaja po

30 K liter, in znaša izkupiček 21.600 litrov po 30 K = 648.000 K. Njegovi ivnogradni se nahajajo na Črešnjecju pri Frankolovem. — In veste koliko so dobili viničarji, ki so mu to bogastvo pridelali poleg običajne, ne dobre hrane na dan: po 4 krone. In danes ti viničarji ne morejo poslati svojih otrok v šole, ker jim ne morejo kupiti — najpotrebnejšega.

Na tisoče še imamo teh slučajev od vinogradnikov, pričenši pri škofu Napotniku in končavši pri »trdnjavah« narodne in politične veličine Brenčičev, Petovarjev in drugih takih »velmož«!

Končamo za danes in pozivamo vlado v imenu vseh teh trpinov: Stori svojo dolžnost in daj svojim državljanom vsakdanjega kruha! Sever.

Kriza kemične tovarne v Mostah.

Po izbruhu italijanske vojne si je prilastila avstrijska vlada pravico do te tovarne, koje lastnik je Italijan. Ali pustimo! Kar je bilo, je bilo: čeravno je delavstvo marsikatero bridkost med vojno občutilo.

V času oktobrske revolucije 1918, še predno si je narodna vlada to mislila, je takratni tehnični vodja, dr. Frucht, šel in izročil imetje tovarne takratni vladi, akoravno bi jo bil lahko prepustil usodi. Da ne bo kdo mislil, da hočem dr. Fruchtu braniti, ali toliko pa moram konstatirati, da je bil poštenjak, ki mu je v času prevzemanja sam inž. Remec, takratni poverjenik, izjavil zahvalo in zaupanje.

Ali prišla je druga doba, ko se je moral boriti z gospodo okoli ljubljanske vlade. In od takrat imamo v naši tovarni krizo na krizo: enkrat manjka surovin, drugič odjemalcev, in zopet ni premoga ali denarja itd. Jaz pa mislim, ako bi merodajni krogi imeli saj malo smisla za napredek tovarne, pa bi bilo kmalu teh večnih kriz konec. Vzroke je treba najti!

Pred nedavnim so prinesli dunajski listi vest, da se vse kemične

tovarne v Nemški Avstriji kartelirajo (trust). Kmalu potem je šel inž. g. R. v Nemško Avstrijo ponujat blago. Ali žalibog, prodal ga je prav malo — nekaj vagonov — čeravno je celo Nemško Avstrijo prebrel. In ko je prišel čas odposiljati, pa dobi tovarna brzojav, da ni treba pošiljati, da pismo sledi. (Ga ni bilo! To se da misliti zakaj!) Res! Prodalo se je nekaj izdelkov, ki so šli preko Trsta. Nemška Avstrija pa, ki je bila venomer odjemalka, ne kupi sedaj niti enega kilograma izdelkov iz te tovarne. Mislim pa, ko bi se izpopolnilo in napravilo obrat in bi se lahko izdeloval pravi aluminij, ko v celi Jugoslaviji ni tovarne tega izdelka, bi bilo podjetje takoj zopet na nogah.

Skratni čas je, da krene vlada in vedstvo tovarne na ta pota ali pa prepusti podjetje neki družbi, ki bi imela več pojma in večje do obratovanja. Dasi ravno socialisti, sem zato.

Potovanje g. Pirnata ni v zabavo. Ali je šel tudi v obisk k čistemu, ki mu je bil v Jugoslaviji tri v peti, ne vem.

Brzjav.

SPOR V VEČINI.

LDU. Zagreb, 16. nov. »Večer« poroča iz Beograda, da je Ljuba Davidović posetil na povabilo ministrskega predsednika Pašića. Pašić je Davidoviču sporočil, da je radikalni klub načelno za koalicio, da pa soglasno zahteva, da se mu mora prepustiti listnica notranjega ministristva. Nadalje je izjavil, da ni potrebno, da bi vlada predložila demisijo, pač pa naj dela s parlamentom in se naj medtem izvedejo nagajanja. — Davidović je izjavil, da so bile na seji demokratskega kluba odklonjene zahteve radikalcev, naj se jim pripusti listnica notranjega ministristva. Sklepe in odgovore demokratskega kluba bo sporečel Davidović ministrskemu predsedniku Pašiću danes zvečer.

VPRAŠANJE INOZEMSKEGA POSOJILA.

LDU. Beograd, 16. nov. »Jutarnji List« poroča iz poučenega vira, da je naši državi stavljen belgijski konzorcij zelo ugodno ponudbo za najetje zunanje posojila. Belgijci zahtevajo samo obrestovanje ter nobenih drugih koncesij ali privilegijev. Ta ponudba je izmed vseh ostalih najugodnejša. Medtem pa prima-

bilo ljubše, da bi uveljavil svoje mišliti tedaj objavljam, čeprav bi mi sli tudi praktično na posameznih razstavljenih izdelkih. Toliko na znanje »Pondeljkomu« poročevalci, ki si je izmislil, da sem jo moral odkuriti urnih krač iz razstavnih prostorov, sicer bi me vrglo razburjeno občinstvo na cesto. Končno pa tudi odločno protestiram proti nesramnemu postopanju »Jugoslavije«, katere kulturni urednik me je pozval, da napišem kritiko o 20. umetniški razstavi, kar sem tudi storil, ki pa ni imela toliko takta, da bi pustila poročilo prof. Santla o grafičnem predavanju nedotaknjeno, temveč se ji je zdelo potrebno, da doda temu poročilu vključno jasno dejansko položaju sledečo vrinjeno opazko, prav gotovo inspirirano po našem dičnem prof. R. Kregarju: »Vključno aplavzu po predavanju je pa končala prireditev z rezko disonanco. G. Podbevšek je namreč smatral za potrebno insulirati g. predavatelja in ironizirati predavanje. Čudimo se, da ni vodstvo Jakopičevega paviljona ukrenilo najbolj umesten korak in pognalo netočesa preko praga itd.«

ZASAČENO TIHOTAPSTVO.

LDU Dunaj, 16. nov. (DunKJ). Kakor poroča »Korrespondenz Wilhelm«, so večeraj jutraj na dunajskem trgovnem kolodvoru prišli 32-letnega trgovca Maksa Köniža, rojenega v New-Yorku, ko je ravno hotel stopiti v odhajajoči vlak. Našli so pri njem mnogo neveljanih briljantov v vrednosti več milijonov, katere je hotel König izstitihotapiti v inozemstvo. Obsojen je bil na globo 14 milijonov kron. Za svojega primeroma kratkega bivanja na Dunaju je nakupil dvajset hiš.

NEPRESTANE VELIKE STAVKE V ITALIJI.

Rim, 15. nov. Radi meznega gibanja kovinskih delavcev je bila proglašena splošna stavka v Liguri, Posadi in Juliji-Benečiji. Stavka železničarjev v Napolju ponehuje.

INTERVENCIJA KARLA IN ZITE.

LDU Gibraltar, 16. nov. Angleška kraljica »Cardiff« z razkraljem Karlom in razkraljico Zito je večeraj dospela semkaj in je po prejemu zaloga takoj odplula proti Madejri.

LDU Pariz, 16. nov. Poslaniška konferenca je določila vsoto vzdrževanja za Karla Habsburga in njegovo obitelj kakor tudi pogoje po katerih bodo nasledstvene države plačevale te stroške.

NOV SOVJETSKI ZASTOPNIK V BERLINU.

LDU. Nauen, 16. nov. Večeraj je sprejel državni kancelar novega zastopnika sovjetske Rusije, Krestinskega, povodom nastopa njegove službe.

RUSIJA KAPITULIRALA PRED ANGLEŠKIM IN FRANČOSKIM KAPITALOM.

LDU. Moskva, 16. nov. Angleška vlada je v posebni noti povabila rusko vlado, naj pojasni posamezne točke obveznosti za poravnavo predvojnih dolgov. Sovjetska vlada je nato predlagala Angliji, naj se v to svrhu skliče mednarodna konferenca.

LDU. Nauen, 16. nov. Po neki vesti iz Rige, so v sovjetski Rusiji pričeli sestavljati sezname ruskih predvojnih dolgov, kakor tudi seznamne onih nacionaliziranih industrijskih in trgovskih podjetij, ki so bila prej last inozemcev.

OBOROŽITVENA KONFERENCA.

LDU New-York, 15. nov. (Brezžično). Po poročilu iz Washingtona so izjavili člani japonskega odposlanstva: Japonska meni, da njen delež pri tonazi vojnih ladij po ameriškem predlogu ni dovolj velik. Izrazili so nado, da bo odsek izvedencev umel njih zadevo.

Politične vesti.

+ Glavni odbor radikalne stranke v Beogradu je sklenil, da se vrši kongres stranke za vso državo dne 11. decembra tega leta.

+ Radikalci za draginjo. Radikalni klub je sklenil, da se mora ukiniti naredba za pobijanje draginje. In naši radikalci se tako prijazno spogledujejo z radikalci!

+ Kapitalisti »razorožujejo«. Na seji washingtonske razorožitvene konference je Balfour formalno izjavil, da Anglija načelno ni v dahu (!) sprejme ameriškanski predlog glede omejitve oboroževanja na morju. Admiral Kato je izjavil v imenu Japonske, da sprejme njegova vlada ameriškanski predlog s pridržkom. Schanzer je izjavil, da Italija odobrava ameriški predlog.

+ Italijanska zbornica je sklicana za 24. t. m.

Dnevne vesti.

Dijaki popust na železnicah. »Riječ« poroča iz Beograda, da je minister za promet odobril dijakom vseh srednjih šol in učencem ljudskih šol 75% popust na železnicah in ladjah. Dijaki, ki prosijo za ta popust, morajo predložiti šolske legitimacije s fotografijami.

Nov socialističen list. Socialdemokratska stranka Jugoslavije je pričela v Sidu v Sremu zopet izdajati »Pravo Narod«, ki izhaja za sedaj štirinajstodnevno. Celoletna naročnina znaša 12 dinarjev.

Navičajne cen kruha. Po vseh ljubljanskih kavarnah in hotelih računajo kruh po 80 vinarjev, le v restavraciji na peronu glavne postaje morate plačati za enak kruh in enake velikosti 1,20 K. Čemu ta velika razlika v ceni? Mar li zato, ker so politiki, ki potujejo skozi Ljubljano, navezani edino na to restavracijo in jih zato lahko brez strahu pred izgubo gostov, lahko odirajo?!

Zelje v glavah za Ljubljano. Mestna aprovizacija prične dne 17. novembra razprodajati prvovrstne zeljate glave po 7 kron kg. Razprodaja se vrši vsak dan od 8. do 11. dopoldne in od 2. do 5. popoldne na Poljanski cesti šte. 15. Zeljate glave se bodo razprodajale tudi na trgu poleg

Krompirja. Vsaka stranka dobi do 20 kg zelja brez nakaznice. Stranke, ki žele večje količine, naj se zglase takoj pri mestnem tržnem nadzorstvu. Za izvoz iz Ljubljane se ne oddaja nikakega zelja.

Druga seja aprovizacijskega odbeka ljubljanskega se je vršila dne 15. novembra 1921. Razpravljalo se je predvsem o aprovizaciji Ljubljane z mlekom in o krušnem vprašanju. Dosedanji ukrepi tržnega nadzorstva glede mleka so se izvršili na podlagi provizoričnega dogovora, ki je bil sprejet početkom septembra. Novemu občinskemu svetu bodo predloženi tozadevni predlogi šele, ko bo aprovizacijski odsek sestavil primeren načrt preureditve mlečne aprovizacije Ljubljane, ki ne bo nasprotoval zakonitim določbam in ki bo zajedno ščitil konsumenta pred potvorbami mleka. V to svrhu se je pozvalo mestno nadzorstvo, da uvede poostreno kontrolo mleka.

Čevlarska zadruga za Ljubljano in okolico ujudno naznanja slavnemu občinstvu, da so se izdelki novih obutev kakor tudi popravila procentualno povišala, ker se je moralo pomočnikom plače povišati ter vsled difference cen pri blagu ter življenjskih potrebščinah. Sklenjeno je nadalje, da se morajo izdelki takoj plačati, ker se mora tudi blago takoj ali celo vnaprej plačati ali po povzetju sprejemati. k

Iz strok. organizacije.

Seja centralnega odbora kovičarjev se vrši v nedeljo dne 20. t. m. dopoldne. Pričetek točno ob 9. uri. — P. n. Tajništvo O. D. K.

Vestnik Svobode.

Podružnica »Svobode« Vič-Glince. V ponedeljek, dne 21. t. m. se vrši v delavskem domu predavanje univ. prof. dr. Weberja o »obrisih in kritiki razvojne teorije«. — Začetek točno ob 8. zvečer. Vstop vsakomur prost! — Delavci, delavke, Vičani, nudi se vam prilika izobrazbe poton ljudskih predavanj, zato posetite predavanja v čim večjem številu!

»Svoboda« v Mariboru naznanja, da se za pevski odsek začne nov pevski kurs, kjer se bo učila teorija skupno s pevskimi vajami za začetnike. Poak je brezplačen. Dosedanji pevski zbor je z ozirom na ogromno število delavstva v Mariboru prešibek (samo 21 mož) in bi moral šteti stotine glasov. Zato pozivamo, da se vsak delavec, ki ima veselje in zmožnost za petje, prikladi pri pevskih vajah, ki se vrše vsak tork in četrtek zvečer ob pol osmih v Ljudskem domu (vhod skozi gostilno). Za ženski odsek vaje vsak ponedeljek ob pol osmih istotam. Zadnji naši koncerti so pokazali, da ima Svoboda zbor najlepšo bodočnost pred seboj, ako postane dovolj močan. — Pozivljamo vse strokovne organizacije, da naj agitirajo za naš pevski zbor, da pristopi kar največje število novih pevcov in pevk. Glazba in umetnost sta predpogoj delavske kulture!

Zadružništvo.

Zveza gospodarskih zadrug za Slovenijo sklicuje izredni občni zbor, ki se bo vršil v nedeljo, dne 20. novembra 1921 ob 9. uri dopoldne v prostorih Zadružnega doma (Konzumno društvo za Slovenijo, Šiška, Zibertova ulica 269) v Ljubljani z dnevnim redom: 1. Otvoritev, čitanje zapisnika in poročilo načelstva; 2. Računsko poročilo za leto 1920; 3. Poročilo nadzorstva; 4. Delovni načrt za bodoče leto; 5. Določitev prispevkov za l. 1922. a) Zadružni tečajji. b) Naše publikacije. c) Gojitev zvez, posredovanje pri oblastih in uplivanje na legistatstvo. 6. Volitev načelstva in nadzorstva, izpopolnitev zadružnega sveta. Samostojni predlogi in slučajnosti. Vsaka včlanjena zadruga ima na zboru najmanj en glas, ki ga izrablja potom pooblaščenca. Ta mora biti njen član ter imeti pismo o pooblastilo. Večje zadruge imajo na občnem zboru več glasov, katerih število se določa po višini prodanega blaga na sledeči način: 1. Konzumna društva imajo, ako prodajo blaga za 1—5 milijonov kron 2, 5 do 15 milijonov kron 3 in nad 15 milijonov kron 4 glasove ali delegate. 2. Nakupovalna zadruga in druge veletrgovine za 10—50 milijonov K 2, od 50—150 milijonov kron 3 in nad 150 milijonov kron prodanega blaga 4 glasove ali delegate. 3. Produktivne zadruge imajo za 100 do 500 tisoč kron 2, od 500.000 do 2 milijona kron 3 in nad 2 milijona kron 4 glasove ali delegate. 4. Denarne zadruge imajo, ako znaša njih letni promet od 1—5 milijonov K 2, od 5—15 milijonov kron 3 in nad 15 milijonov kron 4 glasove ali delegate. Člani zadružnega sveta imajo na zboru posvetovalen glas. Vabimo Vas, da se Zveznega občnega zbora udeležite in nam pravočasno, vsaj pa 6 dni prej sporočite svojo udeležbo, da preskrbimo prenočišča. — V Ljubljani, dne 4. novembra 1921. — Načelstvo.